

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1901, kl. 1 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckta förslag om skrivelser till Kongl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om rätten till utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser.

Till förberedande handläggning af Första Kammarens andra tillfälliga utskott har öfverlemnats

1. utdrag af Andra Kammarens protokoll, enligt hvilket kammaren, i anledning af en inom densamma af herr W. Stylander väckt motion och med bifall till dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, för sin del beslutat, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga sådan ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885, att rättighet till utskänkning af dylika drycker å lägerplatser icke måtte kunna beviljas, om kommunalnämnd och kommunalstämma ogillat framställning derom;

och har derjemte från Första Kammarerna till utskottet remitterats inom kammaren väckta motioner,

2. dels af herr C. Jehander, i hvilken framställning motionären — under åberopande att [sedan]flera år tillbaka den åsigtan skulle bland vårt lands befolkning allt mera hafva utbredt sig, att en inskränkning uti rättigheten att försälja vin och starkare maltdrycker å lägerplatserna, der landets ungdom vapenöfvades, vore af behovet påkallad — anfört,

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 5 Häft. (N:o 5). 1

att särskildt å söndagarne, då en mängd ungdom icke allenast från kringliggande bygder utan äfven från ganska aflägsna trakter samlades å lägerplatserna, genom en sådan utskänkning ofta vållats obehagligheter af mångahanda slag, hvarigenom ungdomen inledts i frestelser, som för många medfört svåra följder, något som af föräldrar och målsmän med ledsnad och oro erfarits, vid hvilket förhållande och då en förändring derutinnan säkerligen skulle helsas med stor glädje, motionären ansåge sig böra hemställa, att kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhölle, det täcktes Kongl. Maj:t efter utredning taga i öfvervägande huruvida ej utskänkning å lägerplatser af vin och starkare maltdrycker kunde vardas förbjuden under sön- och helgdagar utom vid måltider till spisande gäster samt att, derest en dylik reform ej i sin helhet kunde genomföras förr än en alkoholsgräns emellan starkare och svagare maltdrycker blefve lagstadgad, äfven, så fort ske kunde, draga försorg om en lagförändring i berörda syfte.

3. dels af herr C. Nordenfalk, hvilken, med anmärkning att berörda motion afsåge allenast inskränkning till vissa tider af utskänkning på lägerplats utaf vin och starkare maltdrycker, anført, att det syntes honom såsom om vid behandlingen af denna fråga jemväl borde komma i öfvervägande, huruvida ej utskänkning af dessa drycker lämpligen kunde helt och hållet förbjudas å lägerplatser der den värnpligtige ungdomen vapenöfvades, och förty hemstält, att Första Kammaren ville för sin del besluta underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej förbud lämpligen kunde vardas stadgad för utskänkning af vin, öl och porter inom lägerplatser der värnpligtige undergå vapenöfning samt, om hinder för ett sådant stadgande ansåges möta, vidtaga de åtgärder för inskränkning af denna utskänkning som kunde af förhållandena påkallas.

Af Andra Kammarens berörda utskotts betänkande framgår, att en af motionären förut vid denna riksdag inom kammaren väckt motion, n:o 54, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte, att rättighet till utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser, hvarom nu är fråga, icke, äfven om den afsåge kortare tid än ett år, finge beviljas under annan tid och utsträckning än den som *kommunalstämma* tillstyrkt, blifvit af utskottet afstyrkt, och att kammaren vid ärendets föredragning återremitterat detsamma till utskottet. Samme motionär hade emellertid i ny motion, n:o 170, framställt härofvän angifna yrkande, till stöd för hvilket han anført, att af den öfverläggning som förauledt återremissen

af betänkandet öfver hans föregående motion framginge, att man önskade att något skulle i saken åtgöras; att dertill syntes så mycket större skäl nu förefinnas, som Kongl. Maj:ts förslag om utsträckning af tiden för de värnpligtiges öfningar, om ock i något modifierad form, i närmaste framtiden torde af Riksdagen bifallas, i hvilket fall ifrågavarande utskänkingsrättigheter komme att utöfvas under större delen af året; att således något särskildt skäl icke funnes att behandla dessa rättigheter såsom tillfälliga; att deremot alla skäl syntes honom tala för att behandla dem såsom permanenta rättigheter, hvarigenom ock de kommuner inom hvilka de skulle komma att utöfvas och hvilka kommuner af rättigheternas utöfvande hade ganska stora olägenheter komme att få bestämmanderätt eller åtminstone medbestämmanderätt rörande deras beviljande; samt att detta önskningsmål lämpligast syntes kunna uppnås, om dessa rättigheter likställdes med de permanenta utskänkingsrättigheterna, hvilket ville säga att, om framställning om dylika rättigheter ogillades af både kommunalnämnd och kommunalstämma, frågan skulle anses förfallen — ett sätt att behandla dylika frågor, hvarigenom de kommunala myndigheterna kunde få genomförda de inskränkningar i utskänkningen, som mångenstädes visat sig erforderliga;

Och hade utskottet vidare yttrat sig som följer:

»Redan i sitt förut afgifna, af kammaren återremitterade utlåtande medgaf utskottet, att skäl finnas för att respektive kommuner borde tillerkännas medbestämmanderätt vid beviljande af tillstånd till utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser, äfvensom att kommunernas inflytande öfver vin- och maltdrycksutskänkningen i allmänhet måtte utsträckas. Dock ville utskottet, för sin del, icke vara med om att kommunalstämma skulle, såsom i motionen n:o 54 föreslås, tillerkännas fullständig bestämmanderätt öfver vin- och maltdrycksutskänkningen å lägerplats — d. v. s. erhålla en befogenhet, som stämman icke eger i något fall, ej ens när fråga är väckt om sådan art af utskänkning, som omförmäles i §§ 3 och 5 af gällande förordning, och hvilken beviljas för en tid af tre år.

Utskottet vidhåller denna sin uppfattning.

Då emellertid motionären genom sin senast väckta motion frångått sitt ursprungliga förslag, hafva utskottets ofvan angifna invändningar förfallit.

Enligt det i motionen n:o 170 framställda förslag skulle, om detta blefve antaget, rättighet till utskänkning af vin och maltdrycker å lägerplatser icke kunna beviljas, om de kommunala myndigheterna enstämigt ogillat framställningen, hvarigenom dessa myndigheter i fråga om

dylik utskänkning finge samma bestämmanderätt, som de nu hafva i fråga om de i 5 § af maltdrycksförsäljningsförordningen omförmälda permanenta utskänkingsrättigheterna.

En sådan likformighet med afseende å beviljandet af begärd rättighet till dessa båda slag af vin- och maltdrycksutskänkning kan ur åtskilliga synpunkter vara befogad. Den utskänkingsrörelse, som eger rum å lägerplatserna, betjenar icke endast den till truppförbanden hörande personal, utan äfven den stora allmänhet, som på grund af många omständigheter, ej minst den att sådan utskänkning der är anordnad, drages till lägerplatserna. Framställningar, som af kommunala myndigheter gjorts för att få utskänkingsrörelsen å lägerplatserna i så måtto inskränkt, att den uteslutande afsåges för till truppförbanden hörande personal, hafva icke ledt till något resultat.

Då utskänkingsrörelsen å lägerplatser sålunda eger rum i så vidsträckt omfattning, hafva kommunerna under den tid utskänkningen pågår i vissa fall större olägenhet af sådan än af vanlig permanent utskänkning, detta emedan befolkningen gerna infinner sig på lägret. Dessa olägenheter blifva, såsom motionären erinrar, större i den mån som vapenöfningstiden utsträcket.

Att de kommunala myndigheterna under sådana omständigheter erhålla rätt att uttala sin mening och äfven — om nämnd och stämma derom äro ense — hindra detta slag af utskänkingsrörelse såväl som sådan, hvilken omförmäles i § 5 af här åberopade kongl. förordning, torde vara i full öfverensstämmelse med förordningens grundtanke, nemligen att ingen landsbygdskommun mot sin vilja — samstämmigt uttalad af nämnd och stämma — skall kunna inom sitt område få sig påtvingad vin- och utskänkingsrörelse af mera betydande omfattning.

Äfven för en så långt gående åtgärd ha både stammanskap och värnpliktige uttalat sig, vid ett regemente nära 80 procent af på mötesplatsen närvarande stammanskap uti en till regementschefen aflåten petition, och att äfven bland befälet sympatier finnas för att vin- och ölutskänkningen liksom förut bränvinsutskänkningen skall från lägerplatserna förvisas, framgick af hvad en ledamot af kammaren, tillhörande det högre militärbefälet, yttrade under debatten om det till utskottet återremitterade utlåtandet.

Om motionärens förslag blefve antaget, torde man få anse, att rörande ifrågasatt utskänkning å lägerplats underhandlingar mellan å ena sidan militärbefälet och å den andra vederbörande kommunalmyndighet komme att ega rum rörande arten och utsträckningen af den tilltänkta utskänkningen. Kommunernas befogenhet i detta afseende

skulle helt säkert i allmänhet föranleda icke till fullständigt afslag, men väl till afsevärd begränsning af utskänkningsrörelsen.

Utskottet anser sig slutligen böra erinra om, att med uttrycket »utskänkning» afses det slag af servering, som icke sker i samband med måltider. Servering uteslutande vid måltider kallas i förordningen »att vid måltider hålla spisande gäster till handa». Enligt § 2 af förordningen är det Konungens befallningshafvande, som har bestämmanderätten öfver dessa rättigheter i sin hand. Sättet för sådana rättigheters beviljande äfven å lägerplatser skulle i ingen mån beröras genom en lagstiftning i enlighet med motionärens förslag.»

På grund af dessa skäl, och då till följd af krafvet på utsträckt värnpligt allt borde göras för att dels åstadkomma samförstånd mellan militära och civila myndigheter samt dels förminska anledningarna till frestelserna för dem, som å lägerplatserna fostrades till landets försvarare, hade utskottet hemställt om den framställning hos Kongl. Maj:t i förevarande ämne, som Andra Kammaren, såsom ofvan förmälts, för sin del beslutat.

Första Kammarens andra tillfälliga utskott har ansett sig böra meddela utlåtande öfver de sålunda gjorda framställningarne i ett sammanhang; och, hvad dervid först beträffar Andra Kammarens ifrågavarande beslut, så torde böra erinras derom, att enligt åberopade 1885 års förordning, rättighet att bevilja eller afslå ansökan om utskänkning af vin och maldrycker såsom regel tillkommer statsmyndighet, i allmänhet Konungens befallningshafvande, men att såsom undantag härifrån är i 5 § af förordningen medgifvet, att derest någon i socken på landet vill väcka fråga, att sådan utskänkning af vin och maldrycker som i 3:e § sägs må inom socken idkas, eller att utöfver redan tillåtna utskänkingsställen nya sådana må inrättas, skall framställningen anses förfallen om kommunalnämnd och kommunalstämma ogillat densamma. Beviljandet åter af rättighet till utskänkning vid marknad och kungjord allmän torgdag, så ock vid läger eller annat vapenöfningsmöte, mönstring, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning på landet, är enligt 9:e § uteslutande beroende på Konungens befallningshafvandes pröfning, dervid dock länder till efterrättelse, att rättighet till utskänkning, hvad angår läger eller annat vapenöfningsmöte, endast må meddelas på framställning af vederbörande militärchef.

Af det utaf lagstiftningen sålunda undantagsvis gjorda medgifvande åt kommunalmyndigheterna att, då fråga är om stadigvarande utskänkning hvaraf i allmänhet endast kommunens egna medlemmar beröras, hindra tillkomsten af utskänkingsställe, kan, enligt utskottets mening, icke hemtas stöd för dessa myndigheters befogenhet att utöfva bestämmanderätt öfver förhållanden rörande inom kommunen förlagda truppförband. Ej heller kan den åberopade omständigheten att kommunen kan hafva någon olägenhet af utskänkning å lägerplats inom dess område, betinga en dylik utsträckning af dess befogenhet, hvilken med samma, om ej större, skäl kunde fordras blifva gällande i afseende å badorter och å området för statens jernvägar — der rätten att bestämma försäljning af ifrågavarande drycker utöfvas af kongl. jernvägsstyrelsen — samt å platser för ting, mönstring, marknader, med flere dylika ställen. I det betänkande som legat till grund för Andra Kammarens beslut är vidare anfördt, att man kunde antaga, att underhandlingar rörande ifrågasatt utskänkning å lägerplats emellan å ena sidan militärbefälet och å den andra vederbörande kommunalmyndigheter komma att ega rum i fråga om arten och utsträckningen af den tilltänkta utskänknigen. Om så skulle blifva förhållandet, lär man dock icke hafva anledning förutsätta, att sedlighetens och ordningens intressen skulle vid dessa underhandlingar blifva bättre häfdade af nämnd och stämman, än då frågans afgörande lemnas beroende på ansvarig statsmyndighet, som icke har något kommunalt intresse att bevaka. Huruvida i öfrigt, såsom i samma betänkande är förutsatt, den kommunalmyndigheterna enligt beslutet lemnade rätt i allmänhet icke skulle föranleda till afslag, men väl till afsevärd begränsning af utskänkingsrörelsen, må lemnas derhän, men uppenbart lär vara att denna rätt skulle lända till synnerligen olika bestämmelser för olika läger, hvilket icke vore lämpligt.

Om utskottet sålunda ej kunnat sluta sig till den uppfattning som vill uppdraga åt den kommun, inom hvilken en lägerplats är eller kan blifva förlagd, att utöfva afgörande inflytande i afseende å rättighet till maltdrycksutskänkning på densamma, har utskottet dermed ej velat uttala, att icke yrkande om ändringar i gällande bestämmelser derutinnan kan på giltiga grunder framställas. Utskottet anser en tillfredsställande lösning af frågan om utskänkning af starka drycker å de ställen der den vapenföra ungdomen uppfostras till försvarare af landets oberoende, vara i och för sig af synnerlig vikt och långt angelägnare

än ordnandet af många andra utaf de förhållanden som sammanhänga med och måste tagas i öfvervägande vid utfärdandet af en allmän utskänkingsförordning, samt att denna fråga derfor förtjenar att nu komma under allvarligt öfvervägande, oberoende af de åtgärder till hvilka behandlingen af den utaf Kongl. Maj:t tillsatta maldryckskomité's utlå- tande i dess helhet kan gifva anledning. Det torde nemligen icke kunna bestridas att, på sätt i herr Jehanders motion blifvit antydt, ölutskänk- ning på lägerplatserna icke är egnad att bidra till ordning och godt skick derstädes, särskildt vid de tillfällen då, såsom förhållandet är bland annat å sön- och helgdagar, folk från kringliggande bygd ström- mar till. Men icke nog dermed; hur vigtig den yttre ordningens sak än må vara, är angelägenheten att tillgodose densamma icke den enda synpunkt som härvid bör komma i betraktande. Det lider, enligt utskottets åsigt, intet tvifvel, att det är en lika allmänt utbredd som rättmätig önskan, att ingenting som kan göras, bör underlåtas för att landets manliga ungdom må, utöfver den förmåga af vapnens bruk som under mötestiden förvärfvats, äfven kunna derifrån hemföra vinsten af goda vanor i det enskilda lifvet och den moraliska styrka att mot- stå frestelsen till förtärande af starka drycker som en längre tids afhållsamhet från deras bruk otvifvelaktigt skänker. I den ålder, under hvilken värnpligten fullgöres, bildas vanor och mottagas intryck ofta bestämmande för framtiden, och det kan ifrågasättas huru vida ett värdefullare stöd öfverhufvud skulle kunna lemnas nykterhetssträf- vandena i vårt land, än det de värnpligtige skulle gifva dem genom iakttagandet af sträng återhållsamhet under den tid de tillbragte på mötesplatsen. De skulle, genom den derunder vunna erfarenheten, att starka drycker kunna äfven under ansträngning af kroppskrafterna med fördel undvaras, hafva för framtiden gagnat sig sjefva, på samma gång de gagnat landet i dess helhet genom makten af sitt exempel.

Inom utskottet har, i anslutning till detta åskådningssätt, den frågan blifvit framställd, huruvida i det hela taget det kunde anses påkalladt, att på platser för bibringandet af undervisning åt ungdom anordna utskänkning af starka drycker, äfven sådana hvilka, såsom för- hållandet är med öl, väl kunna anses i någon mån närande, men dock ofta leda till dryckenskap och berusning; och har i sammanhang här- med framhållits, att genom förändring i så måtto af gällande bestämmelser uti ifrågavarande afseende, att utskänkning å lägerplats af vin, öl och porter förbjödes, skulle utskänkning af svagdricka derstädes blifva fri, utan annan inskränkning än den som betingades af de bestämmelser hvilka i ordningens intresse kunde finnas vara af nöden. Redan nu före-

komme, enligt hvad känt vore, å många ställen försäljning i mindre kvantiteter af svagdricka dels med, dels utan vederbörande länsstyrelses medgifvande, utan att hafva gifvit anledning till olägenheter, och sådana kunde desto mindre befaras uppstå af rättighet ensamt till svagdricksutskänkning på lägerplats, som noggrann uppsigt der kunde hållas och det borde ligga i befälhafvarens intresse att tillse, att alkoholhalten i drycken hölles så låg, att något tvifvel om dess egenkap af svagdricka icke borde kunna uppstå. Bedömandet vid domstol utaf ett tvistigt fall, om sådant någon gång förekomme, syntes i öfrigt utan svårighet kunna ske med ledning af sakkunnige mäns utlåtande om den afyttrade varan vore att hänföra till det ena eller andra slaget af maldrycker enligt den uppfattning som i sådant afseende allmänt gör sig gällande.

Det bör anmärkas, att ordet utskänkning här ofvan är begagnadt i bemärkelsen af sådan utskänkning som afhandlas i 5 § af 1885 års förordning och följaktligen icke berör den i 2 § af samma förordning omförmälda rätt att, i sammanhang med värdshusrörelse, vid måltider tillhandahålla spisande gäster vin och maldrycker.

Utskottet har icke förbisett de invändningar som kunna framställas mot beträdandet af den väg i afseende å ordnandet af maldrycksutskänkningen å lägerplats der värnpligtige öfvas, som berörda förslag innebär. Men å andra sidan lära de skäl, som här ofvan anförts för önskvärdheten att vin och starkare maldrycker icke hållas tillgängliga för öppen utskänkning å dessa platser, eller att åtminstone denna utskänkning på lämpligt sätt inskränkes, ej kunna jäfvas; och utskottet har vid sådant förhållande ansett giltiga grunder föreligga, att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på frågan uti underdånig skrifvelse i det syfte motionerna afse, på det att densamma må komma att undergå den allsidiga pröfning, som endast genom dess handläggning hos Kongl. Maj:t kan vinnas.

Med återopande af hvad utskottet anført i fråga om Andra Kammarens beslut, får utskottet tillstyrka

att Första Kammaren måtte förklara sig icke kunna instämma i detta beslut;

hvarjemte utskottet, med stöd af de i ämnet väckta motionerna, hemställer

att Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej i marketenteri å lägerplats der värnpligtige undergå vapenöfning utskänkning af vin, öl och porter, der den ej sker i sammanhang med värdshusrörelse vid måltider till spisande gäster, må kunna undvaras och därför böra förbjudas, samt, i händelse det skulle visa sig att så ej kunde ske och hinder för dylikt beslut mötte, huruvida ej utskänkningen å dessa platser af vin och maltdrycker lämpligen må kunna inskränkas.

Stockholm den 23 april 1901.

Å utskottets vägnar:

C. NORDENFALK.
